

**BATI AFRİKA DEVLETLERİ EKONOMİK TOPLULUĞU (ECOWAS)'NUN DIŞ
DEVLETLERLE OLAN İLİŞKİLERİ**

* Harun KÖSEN
** Mustafa ÇİFTÇİ
*** Tuba YAVUZ
**** Faruk ÖZTÜRK
***** Kamil ÖZSEFİL

Araştırma Makalesi

Makale Gönderme Tarihi

15. 09. 2023

Makale Kabul Tarihi

25. 10. 2023

Atf Bilgisi

Chicago: Harun Kösen, Mustafa Çiftçi, Tuba Yavuz, Faruk Öztürk, Kamil Özsefil, “Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (Ecowas)’Nun Dış Devletlerle Olan İlişkileri”, *International Journal of Eastern Mediterranean Studies*, Vol. 1, Issue: 3, 2023, ss. 64-78.

Apa: Kösen, H., Çiftçi, M., Yavuz, T., Öztürk, F., Özsefil, K. (2023), “Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (Ecowas)’Nun Dış Devletlerle Olan İlişkileri”, *International Journal of Eastern Mediterranean Studies*, Vol. 1, Issue: 3, ss. 64-78.

Özet

Batı Afrika Ekonomik Topluluğu (ECOWAS) kuruluşunda sadece Afrika'nın ekonomik gelişmesini sağlamak ve toplumsal kalkınmayı temin için kurulmuş iktisadi bir gelişmeydi. Ancak zamanla kurumsallaşmasını tamamlayan ECOWAS bazı devletlerin sömürü düzeninin bir ara yüzü haline getirilmiştir. Dışarıdan beslenmeye alışmış olan Afrika ülkelerinin elinde kalan bu kuruluş Fransa, İngiltere, Amerika ve Çin gibi ülkeler tarafından finanse edilmeye başladıktan sonra, Afrika yeniden ve modern çağın yeni bir sömürge anlayışına hizmet etmeye başlamıştır. ECOWAS'ın bu yeni yapılanması son dönemde Afrika'da ortaya çıkan yeni ekonomik güçlerin ortaya attığı kazan kazan ticaret modelleri Afrika'nın fakir halklarının gözünü açmış ve ECOWAS'ın saygınlığı giderek azalmıştır.

* Müdür, Piri Reis Anaokulu, hrnksn2749@gmail.com, Orcid no: 0009-0000-4869-6949

** Öğretmen, Fehmi Kasapoğlu İlkokulu, mavilerdeniz27@gmail.com, Orcid no: 0009-0001-2799-8259

***Müdür, Gökçe-Gözde Uslu Anaokulu, tubayavuz2023@gmail.com, Orcid no: 0009-0008-2556-2145

**** Müdür, Şehit P. Asb. Üstçavuş Musa Özalkan Anaokulu, faruk2713@gmail.com, Orcid no: 0009-0000-8906-9984

***** Müdür, Sena Büyükkonuk Ortaokulu Müdürü, kamilozsefil4@gmail.com, Orcid no: 0009-0006-4550-1572

ECOWAS'da bu aleyhteki durumu NATO benzeri bir askeri kanada dönüştürerek Afrika uluslarını baskı ve zor kullanarak kendine itaat ettirmeye çalışmaktadır. Bunun en son örneği Burgakina Faso'da Fransa'ya yönelik yapılan darbeye görülmüştür. Fransa'nın baskısıyla ECOWAS darbeleri müdahale etmekle tehdit etmiştir.

Bu makalede ECOWAS'ın kuruluşu ve gelişimi hakkında bilgi verilecek, ekonomik ve sosyal kalkınmada Afrika'da nasıl bir örnek oluşturduğu üzerinde durulacaktır

Anahtar Kelimeler: Afrika, Amerika, Fransa, İngiltere, ECOWAS, Sömürge

Abstract

The West African Economic Community (ECOWAS) was an economic development established solely to ensure the economic development of Africa and social development. However, ECOWAS, which completed its institutionalization over time, became an interface of the exploitation order of some states. After this organization, which remained in the hands of African countries that were used to being fed from outside, started to be financed by countries such as France, England, America and China, Africa started to serve a new colonial understanding of the modern age. This new structuring of ECOWAS has opened the eyes of the poor people of Africa to the win-win trade models put forward by the new economic powers that have emerged in Africa recently, and the prestige of ECOWAS has gradually decreased. By transforming this unfavorable situation in ECOWAS into a military wing similar to NATO, Africa It tries to make its nations obey itself by using pressure and force. The latest example of this was seen in the coup against France in Burgakina Faso. Under pressure from France, ECOWAS threatened the coup plotters with intervention.

In this article, information will be given about the establishment and development of ECOWAS, and it will be emphasized how it sets an example in economic and social development in Africa.

Key Words: Africa, America, France, England, ECOWAS, Colony

Giriş

Karşılaştırmalı entegrasyon çabaları üzerine yapılan çalışmalar, uluslararası politik ekonomi araştırmacıları için oldukça moda olmuştur. Örneğin, son birkaç yıldır Kuzey Atlantik Serbest Ticaret Bölgesi (NAFTA) ve Avrupa Birliği (AB) arasında karşılaştırmalı çalışmalar yapılarak her örgütün bölgesel düzeyde entegrasyon çabalarında başarıya ulaşmasını kolaylaştıran faktörler ortaya çıkarılıyor. Ayrıca Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC) ve Avrupa Birliği'nin karşılaştırmalı bir çalışması da yapılmıştır. Ayrıca Güney Birliği ile de karşılaştırma yapılmaya çalışıldı.¹

Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu ile Doğu Asya Ülkeleri (ASEAN). Ancak Avrupa Birliği'ni Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu ile karşılaştırmak için çok az

¹ Olatunde J. C. et al, African International Relations (New York: Longman, 1985), pp.171 – 172.

çaba sarf edildi. Bu arka plana dayanarak, bu makale Avrupa Birliği (AB) ve Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu'nun (ECOWAS) karşılaştırmalı bir çalışmasına odaklanmaktadır. Bir yandan Avrupa Birliği'nin entegrasyon çabalarındaki büyük başarısının, diğer yandan Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu'nun son derece mütevazı ve sınırlı başarısının sorumlu olan faktörler de bir sonuca varılmadan önce tartışılacaktır. Bu çalışmanın önemi de burada yatmaktadır.

Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu'na daha yakından bakıldığında, Avrupa Birliği ile karşılaştırıldığında kazanılabilecek potansiyel olarak zengin, iki yönlü ampirik ve teorik içgörü damarı olduğu görülmektedir. Aslına bakılırsa, ilk bakışta belirgin görünmeyen ancak güçlü bir karşılaştırmalı analiz sonucunda ortaya çıkan çarpıcı paralellikler vardır. Hiç şüphe yok ki coğrafi, tarihi, siyasi ve kültürel bağlamlar, bölgesel işbirliğine yönelik farklı yollar sağlayacak kadar farklıdır. Avrupa Birliği ve Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğunun karşılaştırmalı analizinin, uluslararası ilişkiler ve karşılaştırmalı politik ekonominin çeşitli geniş alanlarındaki bilgimizi geliştirme şansı sunduğunu vurgulamak da önemlidir. Daha derin bir düzeyde, ekonomik işbirliğine yönelik egemen neo-liberal kurumsalcı yaklaşımları geliştirmemize olanak tanır. Bu yaklaşım yine bölgesel entegrasyon çalışmalarında alternatif yapılandırmacı uygulamaların kullanılmasına olanak sağlamaktadır².

Bu bölümde entegrasyon ve bölgeselcilikle ilgili bazı kavramsal açıklamalar sunulmaktadır. Avrupa Birliği'nin ve Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu'nun gelişiminin doğru bir şekilde anlaşılması için bu iki kavrama ilişkin bir açıklama gereklidir. Bu nedenle, "entegrasyon, bir toprak parçası içinde, halk arasında uzun süreli bir değişimi garanti edecek kadar güçlü ve yaygın bir topluluk duygusuna ve kurum ve uygulamalara ulaşılması olarak görülebilir." Ernest Haas ise entegrasyonu "her biri katılımcı birimler ve gruplar arasındaki ilişkilerde güç kullanmaktan bilinçli olarak kaçınan daha büyük siyasi birimlerin gönüllü olarak yaratılmasına yönelik eğilim" olarak tanımladı. Yukarıdaki tanımlardan kaynaklanan, entegrasyonun, ayrı birimlerin veya kuruluşların ortak çıkarları için karşılıklı bağımlılık amacıyla bir araya gelmeleri bir durum olarak görülebileceği gerçeğidir. Tanımlarda ayrıca entegrasyonun normalde entegre olan devletlerin egemenliğini ihlal ettiği gerçeği de açıkça görülmektedir. Ancak entegrasyon alanında çalışan akademisyenler arasında ortak bir fikir birliği gibi görünen şey, genellikle belirli bir coğrafi bölgede ayrı

kurum ve toplulukların birleşmesi olduğu gerçeğidir. Entegrasyon ve bölgeselcilik işte bu noktada buluşuyor³.

Öte yandan bölgeselcilik, küresel sistemin bir bölümünün veya biriminin üyeleri arasında var olan ilişkileri açıklamak için kullanılan bir kavramdır. Bu aynı zamanda bir dış politika olarak da görülebilir.

Bir ülkenin uluslararası çıkarlarını belirli coğrafi alanlar açısından tanımlayan bir araçtır. Hem yerel hem de uluslararası politika alanında bölgeselcilik ve buna bağlı olarak bölgeselleşme, siyasi bir varlığın daha küçük bölgelere bölünmesi ve gücün merkezi hükümetten bölgelere aktarılması sürecidir. Ulusların bütünleşmesini sağlayan koşulları veya durumları açıklamak için entegrasyon teorisyenleri tarafından ileri sürülen çeşitli nedenler arasında şunlar yer almaktadır: Birincisi, barışı ve barış içinde bir arada yaşamayı sürdürme arzusu; ikincisi, çok amaçlı yeteneklere duyulan ihtiyaç; üçüncüsü ise kapasite geliştirme ihtiyacıdır. Temel olarak, çeşitli entegrasyon biçimleri vardır ve bunlar arasında Avrupa Birliği (AB), Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (ECOWAS), Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi (NAFTA), Avrupa Ortak Pazarı (ECM) gibi ekonomik entegrasyon bulunmaktadır. ve Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği (WAEMU) bunlardan sadece birkaçıdır. İkinci olarak, siyasi entegrasyon vardır ve bunun örnekleri arasında feshedilmiş Afrika Birliği Örgütü (OAU), feshedilmiş Milletler Cemiyeti, Birleşmiş Milletler Örgütü (UNO) ve diğerleri sayılabilir. Üçüncüsü, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) vb. gibi güvenlik entegrasyonlarıdır. Bu noktada bu yazıda kısaca ele alınacaktır. Avrupa Birliği'nin ve Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (ECOWAS) 'nun tarihsel geçmişi.

ECOWAS, başlangıçta bölgenin eski Fransız, İngiliz ve Portekiz kolonilerinden ve bağımsız Liberya'dan, bölgedeki sömürge sonrası bağımsızlığın ardından (özellikle 1960'larda ve 1970'lerde) kuruldu. Bölgesel ekonomik iş birliğini sağlamak amacıyla kurulmuş ancak daha sonra siyasi ve askeri iş birliğini de içerecek şekilde gelişmiştir⁴.

² Juliet Lodge (ed.), *The European Community and the Challenge of the Future*, 2nd ed. (London: Pinter Publishers, 1995), pp.1 – 34.

³ Ministry of External Affairs, *Nigeria and the ECOWAS Since 1985*, p.2; Okolo J. Emeka, "Integrative and Comparative Regionalism: The Economic Community of West African States," *International Organisations*, volume 39, no. 1, Winter 1985, p.149.

⁴ ECOWAS: *Problems and Possibilities*, AFRICA, Nov. 1976, at 27.

Birlik, 28 Mayıs 1975'te Lagos Antlaşması'nın imzalanmasıyla ve bölge genelinde ekonomik entegrasyonu teşvik etme misyonuyla kuruldu. Anlaşmanın revize edilmiş bir versiyonu 24 Temmuz 1993'te Cotonou'da kabul edildi ve imzalandı. Kıta çapındaki Afrika Ekonomik Topluluğu'nun (AEC) temel bölgesel bloklarından biri olarak kabul edilen ECOWAS'ın belirtilen hedefi, tek bir büyük ticaret bloğu oluşturarak üye devletleri için "kolektif kendi kendine yeterliliğe " ulaşmaktır. tam ekonomik ve ticari birlik⁵.

ECOWAS aynı zamanda bölgede barışı koruma gücü olarak da hizmet veriyor; üye devletler zaman zaman siyasi istikrarsızlık ve huzursuzluk zamanlarında bloğun üye ülkelerine müdahale etmek için ortak askeri güçler gönderiyor. Son yıllarda bunlar arasında 2003'te Fildişi Sahili, 2003'te Liberya, 2012'de Gine-Bissa, 2013'te Mali ve 2017'de Gambiya'daki müdahaleler yer aldı⁶.

2011 yılında ECOWAS, önümüzdeki on yıl için geliştirme planını, Vizyon 2020'yi ve buna eşlik edecek şekilde Bilim ve Teknoloji Politikasını (ECOPOST) kabul etti. [30] Ancak politikada belirtilen hedeflere ulaşmada sıkıntı yaşandı⁷.

"Darbe kuşağı" olarak bilinen bir bölgeyi kapsayan ECOWAS, 1990'lı yıllardan bu yana bölgenin demokrasiye geçişini otoriter saldırılara karşı savunmaya çalışıyor. BBC'ye göre 1990'dan bu yana Sahra Altı Afrika'da yaşanan 27 darbenin yüzde 78'i eski Fransız sömürgelerinde gerçekleşti. Bu durum bazılarının Afrika'daki Fransız nüfuzunun istikrarı bozucu bir etkisinin olup olmadığını sorgulamasına yol açtı. Mali ve Burkina Faso'daki geçiş hükümetleri, Fransız birliklerinin kendi topraklarında faaliyet göstermesine izin veren askeri anlaşmaları iptal etti ve Mali örneğinde, Fransızca'yı resmi dil olarak kaldırdı. Ancak grup, üç üye ülkenin askeri deneyimler yaşadığı 2020'lerin başlarında hafif ve etkisiz tepkiler nedeniyle anıldı. Bu darbelerden ikisi Mali'de, biri Gine'de ve ikisi Burkina Faso'da meydana gelmiştir⁸.

⁵ <https://en.wikipedia.org/wiki/ECOWAS>

⁶ Penouil, Le Traiti Lagos de Efface le Clivage entre Pays Francophones et Anglophones, Le Monde Diplomatique, Oct. 1975, at 24.

⁷ <https://en.wikipedia.org/wiki/ECOWAS>; E. B. Haas, "The Study of Regional Integration: Reflections on the Joy and Anguish of Pre-theorizing," in L. N. Lindberg and S. A. Scheingold, Regional Integration: Theory and Research (Massachusetts: Harvard Press, 1971), p.3.

⁸ Vincent Wright (1998). 'The National Co-ordination of European Policy-Making: Negotiating the Quagmire.' In Jeremy Richardson, ed. European Union: Power and Policy Making. London: Routledge, p. 148-169.

Dördüncü üye olan Nijer, Temmuz 2023'te bir darbe yaşadığında, ECOWAS kınamalarını yüksek sesle dile getirdi ve görevden alınan cumhurbaşkanının yeniden göreve getirilmemesi halinde askeri hareket olasılığını gündeme getirdi. 7 Ağustos 2023. Nijerya ordusunun sivil yönetimi yeniden tesis etmeyi reddetmesi nedeniyle ECOWAS, Mali, Burkina Faso, Gine ve Cape Verde dışındaki tüm üyelere oluşan yedek gücünü faaliyete geçirdi. Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (ECOWAS), Afrika kıtasının batısında yer alan 15 devlet tarafından, 28 Mayıs 1975 tarihinde Nijerya'nın Lagos şehrinde kurulmuştur. Daha sonra Yeşil Burun Adaları 1996'da üye olurken, Moritanya 2000 yılında üyelikten ayrılmıştır. Örgüt'ün hâlihazırda 15 üyesi bulunmaktadır. Örgüt, 6,1 milyon km²'lik bir coğrafi alanı, yaklaşık 300 milyonluk nüfusu kapsamaktadır. Sekretaryası Abuja'da bulunan ECOWAS, AB dâhil olmak üzere diğer çok taraflı kuruluşlar ve Batılı ülkelerle işbirliğine önem atfetmektedir⁹.

2000 yılında kurulan ECOWAS Parlamentosu'na Nijerya ev sahipliği yapmaktadır. ECOWAS Sekretaryasının Ocak 2007'de Başkan, Başkan Yardımcısı ve yedi Komiserden oluşan dokuz üyeli bir Komisyona dönüştürülmesiyle örgüt yapısal alanda ileri bir aşamaya geçmiştir. Komiserlerin sayısı en son 2013 Şubat ayındaki Zirvede alınan karar uyarınca 12'den 15'e çıkartılmıştır. Örgüt, AB türü bölgesel birlik örneklerini izleyerek kurulmuş olmakla birlikte, ekonomik birlik oluşturma çabaları yavaş ilerlemektedir. Bununla birlikte, bölgeyi ilgilendiren siyasi ve askeri konularda son yıllarda daha hızlı bir gelişme olduğunu söylemek mümkündür. Ne var ki, örgütte son yıllarda giderek artan ve örgüt yöneticilerince de kabul edilen personel yetersizliği sorunu, örgüt çalışmalarında aksamalara neden olmakta, yetersiz raporlama ve Örgüt faaliyetlerinin akredite temsilciliklere ve kamuoyuna yeterince duyurulmaması, özellikle örgütün faaliyetlerine fon katkısında bulunan Batılı ülkelerin tepkisini çekmektedir¹⁰.

ECOWAS, ekonomik hedeflerinin hayli gerisindedir. Buna karşılık, son yıllarda Batı Afrika'da meydana gelen siyasi gelişmeler sonucunda, bölgeyi ilgilendiren siyasi ve askeri konularda ECOWAS'ın önem kazandığı gözlenmiştir. Örgüt bu dönemde daha çok siyasi ve bölgesel güvenlik unsurlarına ağırlık veren bir kurum görüntüsü çizmiştir. Örgütün ad hoc

⁹ M. M. Ogbeidi, "Regional Integration: A Theoretical Analysis" in A. Olukoju, A. Lawal and K. Faluyi (eds.) Fundamentals of Economic History (Lagos: First Academic Publishers, 2003), p.362

¹⁰ A. I. Asiwaju, Boundaries and African Integration in Comparative History and Policy Analysis (Lagos: Panaf Publishing, 2003), p.4.

görevlerle askeri kanadını oluşturan ECOMOG, bölgesindeki iç savaşlara ve çatışmalara müdahalede önemli görevler üstlenmiştir. Gerek arabuluculuk girişimleri gerek insani operasyonlarla ECOWAS'ın bölgesel krizlere, uluslararası toplumun da desteğiyle çözümler bulma yolundaki gayretlerinde olumlu sonuçlar alınmıştır. Örgütün dönem başkanlığını halen Gana yürütmektedir¹¹.

Ecowas Başkanlık Sistemi ve Üye Ülkeler

Şubat 2017 itibarıyla ECOWAS'ın 15 üye ülkesi bulunmaktadır; bunlardan sekizi Fransızca, beşi İngilizce ve ikisi Portekizce konuşuyor. 1977'de katılan Yeşil Burun Adaları hariç, mevcut tüm üyeler topluluğa Mayıs 1975'te kurucu üye olarak katıldı. ECOWAS'ın tek eski üyesi, aynı zamanda 1975 yılında kurucu üyelerden biri olan ve Aralık 2000'de çekilme kararı alan Arapça konuşan Moritanya'dır . Moritanya yakın zamanda Ağustos 2017'de yeni bir ortak üyelik anlaşması imzaladı. Fas, Şubat 2017'de resmi olarak ECOWAS'a katılma talebinde bulundu. Başvuru, Haziran 2017'deki devlet başkanları zirvesinde prensipte kabul edildi, ancak Fas'ın üyelik teklifi durduruldu.

Mali, dokuz ay içindeki ikinci askeri darbenin ardından 30 Mayıs 2021'de ECOWAS'tan uzaklaştırıldı. Gine'de de 8 Eylül 2021'de ülkede askeri darbenin gerçekleşmesinden kısa bir süre sonra askıya alma kararı verildi. 16 Eylül'de her iki ülkeye de yaptırımlar uygulandı. 10 Ocak 2022'de Mali, seçimlerin dört yıl ertelenmesi nedeniyle uygulanan yaptırımlara yanıt olarak sınırlarını kapatma kararını açıkladı ve ECOWAS'taki birçok büyükelçiyi geri çağırdı. 28 Ocak 2022'de Burkina Faso, askeri darbenin ardından ECOWAS'tan uzaklaştırıldı. Nijer2023 darbesinden sonra ECOWAS'tan uzaklaştırıldı ve Başkan Mohamed Bazoum'un göreve getirilmemesi durumunda askeri müdahaleyle tehdit edildi, Nijerya krizine neden oldu. 10 Ağustos 2023'te, acil bir zirvenin ardından ECOWAS, diplomatik görüşmelerin başarısız olması durumunda Nijer'e olası askeri müdahale için bir askeri görev gücü oluşturulduğunu duyurdu. ECOWAS askeri şefleri 17 ve 18 Ağustos'ta cuntaya karşı olası bir askeri müdahaleyi tartışmak için Gana'nın Accra kentinde iki günlük bir toplantı düzenlediler, ancak Yeşil Burun Adaları yedek güce katılmaya hazır değildi.

¹¹ Zack-William (2001). 'No Democracy, No Development: Reflections on Democracy and Development in Africa.' Quarterly Journal of the Centre for Democracy and Development (CDD). Vol. 2, No. 5, Journal – March. pp. 4-8.

ECOWAS, diplomasinin başarısız olması durumunda cuntaya karşı olası bir askeri müdahale için bir "D-günü" belirledi¹².

Aşağıda listelenen nüfus, nominal GSYİH ve satın alma gücü paritesi GSYİH istatistikleri, Aralık 2016'da yayınlanan 2015 Dünya Bankası tahminlerinden alınmıştır. Bölge verileri, Birleşmiş Milletler İstatistikleri tarafından derlenen 2012 raporundan alınmıştır.

Nijerya'nın Ecowas Başkanlığı ve Uygulamayı Düşündüğü Politakalar

Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu ECOWAS, hükümetlerinin ordu tarafından devrilmesinin ardından Mali, Burkina Faso, Gine ve Nijer'deki faaliyetleri askıya aldı. Her darbenin hemen ardından ECOWAS da yaptırımlar uyguladı ve sınırları kapattı. Ayrıca askeri yetkilileri seçilmiş bir sivil hükümete geçiş için net bir zaman çizelgesi taahhüt etmeye de zorladı. Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu'nun (ECOWAS) yeni Başkanı olarak ortaya çıkan Nijerya Devlet Başkanı, organı demokrasiyi savunmada kararlı davranmakla görevlendirdi. Tinubu, Bissau, Gine-Bissau'da düzenlenen Devlet ve Hükümet Başkanları Otoritesi Olağan Oturumunda mevkidaşlarının oybirliğiyle onaylanmasıyla yeni ECOWAS başkanı olarak ortaya çıktı. Batı Afrika'daki seçkin Devlet Başkanları kulübüne en son katılan Başkan Tinubu, Nijerya adına, ofisin sorumluluğunu üstleneceğine ve bölgesel organizasyonun kapsayıcı bir yönetimini yürüteceğine dair ciddi bir söz vererek bu onuru coşkuyla kabul etti. Başkanın Özel Görevler, İletişim ve Strateji Özel Danışmanı Dele Alake tarafından yayınlanan bir açıklamada, şöyle denildi¹³:

Bölgede yaşanan darbe fırtınasına ilişkin Tinubu, "Demokrasi konusunda kararlı durmalıyız. Demokrasi olmadan yönetim, özgürlük ve hukukun üstünlüğü olmaz. Batı Afrika'da bir daha darbe üstüne darbeyi kabul etmeyeceğiz. Demokrasi, demokrasidir." Yönetilmesi çok zordur ama en iyi yönetim biçimidir. "Aramızda lider olmak için kampanya yapmayan kimse yok. Askerlerimize kaynak vermedik, onlara, botlarına, eğitimlerine halkın özgürlüğünü ihlal edecek şekilde yatırım yapmadık." "Silahlarını sivil yetkililere karşı çevirmek, onların işe alındığı ilkelerin, yani uluslarının egemenliğini savunmanın

¹² Ravenhill, J. (2005). 'Regionalism'. in John Ravenhill, ed., Global Political Economy, Oxford: Oxford University, pp. 117.

¹³ Awudu, A. and U. Egger (1992) 'Intraregional Trade in West Africa: Impacts of Ghana's Cocoa Exports and Economic Growth', Food Policy, 17: 277-86.

ihlalidir. ECOWAS'ta dişsiz bulldoglar gibi oturmamalıyız" diye uyardı ECOWAS'ın yeni başkanı¹⁴.

Nijeryalı lider ayrıca, alt bölgedeki barışa yönelik tehdidin terörizm ve artık acil ve uyumlu eylemler gerektiren ortaya çıkan askeri ele geçirme modeliyle endişe verici bir boyuta ulaştığı konusunda da uyardı. Güvensizliğin ve giderek artan terörün bölgenin ilerlemesini ve gelişmesini engellediğini söyledi. Başkan Tinubu, üye devletlerden kolektif eylem çağrısında bulunarak, kendi liderliği altında çerçevelerin ECOWAS'ın hayallerini gerçekleştirmek için uyumlu hale getirileceğinin sözünü verdi. "Barış ve güvenlik konusunda tehdit endişe verici bir düzeye ulaştı ve zorluklara karşı acil eyleme geçilmesi gerekiyor. Gerçekten de barışçıl bir ortam olmadığında bölgede ilerleme ve kalkınmanın sağlanması mümkün olmayacaktır. Bu bağlamda, güvensizlik tehdidini ortadan kaldırmak için elimizdeki tüm bölgesel çerçevelerden yararlanma konusunda kararlılığımızı sürdürmeliyiz" dedi. Başkan, ECOWAS'ın "önleyici diplomasi de dahil olmak üzere kinetik ve kinetik olmayan operasyonları içeren çok çeşitli alanları kapsayan bir güvenlik mimarisi geliştirdiğini kaydetti. Aynı zamanda Terörizmle Mücadele 2020-2024 Bölgesel Eylem Planı'nın yanı sıra ECOWAS Terörizmle Mücadele Yedek Gücünün operasyonel hale getirilmesi de var"¹⁵.

"Bu planları ivedilikle uyumlu hale getirmemizi ve girişimlerin hayata geçirilmesi için kaynakları ve siyasi iradeyi seferber etmemizi sağlayacağım. Teröristler sınırlara saygı göstermediği için etkili bir bölgesel terörle mücadele tedbiri almak için kolektif olarak çalışmalıyız." Nijerya'nın seçilmiş lideri olarak göreve yeni başlamış olan Başkan Tinubu, zirveye ilk katılımında Başkan olarak ortaya çıktığında, bölgesel organın liderliğini üstlenmenin kendisine duyulan güvenden dolayı alçakgönüllü ve onur duyduğunu belirterek, hizmet etme taahhüdünün sözünü verdi. Dedi ki: "Aslında, bu güvenden dolayı alçakgönüllüyüm ve onur duyuyorum ve toplumun çıkarlarına hizmet etmek için gerekli liderliği özveriyle sağlamaya yönelik katıksız bağlılığım konusunda sizi temin etmek istiyorum." Nijeryalı lider, bölgesel entegrasyona olan bağlılığını vurgulamak için siyasi istikrar, barış ve güvenliğe, bölgesel ekonomik entegrasyona ve ECOWAS kurumlarının

¹⁴ Calvo, Guillermo A., and Allan Drazen, 1998, "Uncertain Duration of Reform: Dynamic Implications," *Macroeconomic Dynamics*, Vol. 2, No. 4, pp. 44355

¹⁵ <https://saharareporters.com/2023/07/09/we-wont-accept-coup-detat-west-africa-again-tinubu-declares-new-ecowas-chairman>

güçlendirilmesine öncelik vereceğini, demokrasi ve iyi yönetişimin barış ve sürdürülebilir kalkınmanın değişmez temel taşı olmaya devam edeceğini ilan etti.¹⁶

Ecowas'ın Afrika'da Kurulmasını Tasarladığı Siyasi İstikrar

"Demokrasi ve iyi yönetimin her toplumda barışın ve sürdürülebilir kalkınmanın temel taşları olduğu konusunda hepimiz benimle aynı fikirdesiniz. Ben bölgede demokrasiyi ve iyi yönetimi derinleştirmeye tamamen kararlıyım. "Demokratik kurumlarımızı güçlendirmeli ve insan haklarına ve hukukun üstünlüğüne saygıyı güvence altına almalıyız. Geçiş sürecindeki ülkelerle demokratik yönetime hızlı bir şekilde dönmelerini sağlamak için onlarla olan ilişkilerimi artıracam." Yeni ECOWAS Başkanı, Üye Devletlerin ekonomik kalkınmasının yanı sıra sosyal entegrasyonlarına yönelik çabalara özel sektörün katılımının artırılması çağrısında bulundu. "Bölgemizin geniş ekonomik potansiyellerini ortaya çıkarmak amacıyla, önemli ölçüde özel sektörün yönlendireceği kapsayıcı bir ekonomik entegrasyonu sürdürmek için kolektif olarak çalışacağız. "Bölge içi ticareti engelleyen engelleri ele almanın yanı sıra elverişli bir iş ortamı yaratarak Üye Devletlerarasındaki ticareti, yatırımı ve ticari işbirliğini aktif olarak teşvik edeceğiz. "Bölgemizdeki ticaret ve yatırım seviyesini yükseltmek, dolayısıyla istihdam yaratmayı, sürdürülebilir kalkınmayı ve vatandaşlarımız için refahı kolaylaştırmak için ekonomik ortaklıkları teşvik etmeliyiz."¹⁷

"Bu amaçla, içeriye bakmalı ve arzu ettiğimiz hedeflere ulaşmak için Batı Afrika Ticaret ve Sanayi Odası Federasyonu (FEWACCI) ve ECOWAS Ticaret Organizasyon Ağı gibi bölgesel ekonomik kolaylaştırma platformlarımızla birlikte çalışmalıyız" diye ekledi. Başkan Tinubu, bölgesel liderlere, kuruluşa ilişkin vizyonunun derhal uygulanması konusunda güvence verdi ve şunları ifade etti: "Bölgemizin ekonomik toparlanması ve büyümesine yönelik vizyonumu ilerletmek amacıyla, Nijerya, Ekim ayında bir ECOWAS Ticaret ve Yatırım Olağanüstü Zirvesi 2023 düzenlemeyi planlıyor¹⁸. "Etkinlik, bölgedeki çeşitli organize özel sektörler arasındaki iş işbirliğini geliştirmek amacıyla Üye Devletlere potansiyellerini sergileme ve eşleştirmeyi teşvik etme fırsatı sağlayacak." diye ekledi ve organın kurumlarının güçlendirilmesi çağrısında bulundu. "Örgütümüzün Kurumlarının

¹⁶ Dean M. Hanink and J. Henry Owusu (1998): "Has ECOWAS Promoted Trade among Its Members?" Journal of African Economics, Volume 7, Number 3, pp. 363-383.

¹⁷ Krueger O 1998: Why Trade Liberalisation is good for growth The Economic Journal, Vol. 108, No 450.

¹⁸ R.F Oppong, Relational Issues of Law and Economic Integration in Africa, Doctoral thesis (University of British Columbia, 2009), p.2.

güçlendirilmesi ve etkin performansın sağlanması alanında, örgütün devam eden kurumsal reformlarının sonuçlandırılması gereğinin altını çiziyoruz. "Topluluk Vergisi'nin kuruluşumuzu yürütmek için en büyük fon üretme kaynağı olmaya devam ettiği göz önüne alındığında, vergilendirilen vatandaşlarımızın ECOWAS'ın programlarından ve projelerinden olumlu bir şekilde etkilenmesini sağlamalıyız. Bu, ECOWAS sloganının 'ECOWAS'tan değişmesiyle uyumludur. Başkan Tinubu, "Devletin ECOWAS'ı"ndan "Halkın ECOWAS'ına" geçiş olduğunu vurguladı¹⁹.

Batı Afrika organına liderlik etme konusunda kendisine güvenen Devlet Başkanları ve Topluluk vatandaşları Otoritesini takdir etti ve şunları söyledi: "Ekselansları, Devlet Başkanları Otoritesini ve Topluluk vatandaşlarını bir kez daha derinden takdir ederek konuşmamı bitirmeme izin verin. Birlikte barış, demokrasi ve bölgemizin ekonomik refahı gibi ortak değerlerin daha parlak bir geleceğini şekillendirebiliriz." Görevden ayrılan ECOWAS Başkanı ve Gine-Bissau Cumhuriyeti Başkanı Umaro Mokhtar Sissoco Embalo, hoş geldin konuşmasında, bölgedeki küresel ekonomik dalgalanmalara ve sorunlu noktalara rağmen örgütün vizyonunu sürdürdükleri için lider arkadaşlarını selamladı. Mali, Burkina Faso ve Gine Cumhuriyeti'ni anayasal düzenin bozulduğu ülkeler olarak gösteren Tinubu, Nijerya ve Sierra Leone'yi ise son başarılı seçimlerle demokratik süreçle anayasal düzeni sürdürmelerinden dolayı tebrik etti²⁰.

Ecowas'ın Afrika Devletleriyle Olan İlişkileri

ECOWAS o zamandan beri Nijer'e karşı güç kullanmakla tehdit etti. 10 Ağustos'taki toplantıda ECOWAS, "krizin barışçıl çözümü için tüm seçenekleri masada tutmaya" kararlı olduğunu söyledi ve ECOWAS yedek gücünü harekete geçirmeyi kabul etti. ECOWAS, "anayasal düzenin barışçıl yollarla yeniden tesis edilmesine yönelik devam eden kararlılığının" altını çizerek bildiriye sonlandırdı. ECOWAS'ın siyasi işler, barış ve güvenlikten sorumlu üyesi Abdel-Fatau Musah, ECOWAS'ın neden Nijer'e karşı daha katı bir çizgi benimsediğini açıkladı:

Öncelikle darbeler konusunda bulaşıcılık gibi bir şeyin geliştiğini görüyoruz. Zaten son üç yılda bölgede yedi darbe yaşandı. Bu dördüncü başarılı darbeydi. Bulaşın durdurulması

¹⁹ Sommers, L. and A. Mehretu (1992) 'Trade Patterns and Trends in the African-European Trading Area: Lessons for SubSaharan Africa from the Era of the Lome Accords 1975-1988', Africa Development, 18 (2): 5-26.

önemli ve tüm uyarılardan sonra Nijer için bunun doğru zaman olduğunu düşünüyoruz. Ancak bu tür herhangi bir eylem daha geniş bir çatışma riski taşır²¹. Mali ve Burkina Faso, 31 Temmuz'da yayınlanan ortak bildiriye, devrilen Başkan Muhammed Barzoum'u yeniden görevlendirmek amacıyla Nijer'e yapılacak herhangi bir askeri müdahaleye karşı uyardılar. Açıklamayı Mali'de okuyan Malili toprak idaresi bakanı, konuşmasında "Nijer'e yapılacak herhangi bir askeri müdahalenin Burkina Faso ve Mali'ye savaş ilanı anlamına geleceğini" söyledi. 16 Eylül'de Nijer, Mali ve Burkina Faso, taraflardan birine yönelik herhangi bir saldırının "diğer taraflara yönelik bir saldırı olarak değerlendirileceğini" açıkça belirten bir güvenlik anlaşması olan Sahel Devletleri İttifakı'nı kurdu. Gine'nin askeri şefi Albay Aminata Diallo da Nijer'e yapılacak herhangi bir askeri müdahaleye karşı uyarıda bulunarak bunun "fili olarak ECOWAS'ın yerinden edilmesine yol açacağını" söyledi²².

Türkiye-ECOWAS İlişkileri

Ülkemizin ECOWAS ile Serbest Ticaret Anlaşması (STA) müzakerelerine başlama arzusu, 2010 Ocak ve Mart aylarında diplomatik kanaldan Örgüt'e iletilmiş ancak yanıt alınmamıştır. Bununla birlikte, Nijerya'nın başkenti Abuja'da düzenlenen ECOWAS Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nin Sonuç Bildirisi'nde Türkiye ile ilişkilere atıfta bulunulmuştur. Örgütün AB ile Ekonomik Ortaklık Anlaşması kapsamında yürütülen müzakerelerde, AB tarafı, ECOWAS'ın Türkiye ile Serbest Ticaret Anlaşması müzakerelerine başlaması yönünde talepte bulunmuştur²³.

Diğer taraftan, ECOWAS'ın raporlama, eşgüdüm ve organizasyon konusunda yaşadığı sıkıntıların bir yansıması olarak, önemli ECOWAS toplantıları ve etkinlikleri, ECOWAS'a akredite diğer yabancı temsilciliklerin yanı sıra Büyükelçiliğimize de geç iletilmekte veya iletilmemektedir. Öte yandan, ECOWAS Komisyonu Başkanı Kadre Desire Ouedraogo, 27-28 Ocak 2013 tarihlerinde Addis Ababa'da düzenlenen Afrika Birliği Zirvesi'ne katılmış,

²⁰ Sommers and Mehretu, "Trade Patterns and Trends in the African-European Trading Area:", pp. 5-26.

²¹ P.K Kiplagat, 'An Institutional and Structural Model for Successful Economic Integration in Developing Countries', 29 Texas International Law Journal (1994), p.50.

²² UNCTAD (2007): Regional Cooperation in Trade Logistics, energy and industrial policy" Trade and Development Report, United Nations, New York and Geneva PP 159-188; S. Bah, 'ECOWAS and the Legitimacy Question: A Normative and Institutional Approach' in D. Zaum (Ed), Legitimizing International Organizations, (Oxford: Oxford University Press, 2013), p.90.

²³ Richard Higgott, "The International Political Economy of Regionalism: The Asia-Pacific and Europe," compared in W. D. Coleman and G. R. D. Underhill (eds.), Regionalism and Global Economic Integration (London: Rutledge, 1998), p. 42.

baksekonu Zirve’de Kalkınma Bakanı Cevdet Yılmaz’la görüşen Ouedraogo, Türkiye ile işbirliğini geliştirme hususunda son derece istekli olduklarını dile getirmişti. Başkan Kadre Desire Ouedraogo, ECOWAS üyesi ülkelerle ikili düzeyde ahdi yapının kurulmasını teminen gerekli istişareleri yürütmek üzere Türkiye’ye gelme arzusunu ifade etmiştir²⁴.

Türkiye, BM çerçevesinde “AFISMA (The African-led International Support Mission to Mali) Emanet Fonu”na 750.000 ABD Doları katkı sağlamıştır. ECOWAS’a bağlı AFISMA’nın BM’ye bağlı MINUSMA’ya (Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali) dönüştürülmesi sonrasında sözkonusu katkının bakiye miktarı olan yaklaşık 500.000 ABD Doları "Mali’de Barış ve Güvenlik Emanet Fonu”na aktarılmıştır. Diğer taraftan, BM Soykırımı Önleme ve Koruma Sorumluluğu Özel Temsilciliği’nin Orta Afrika Cumhuriyeti, ECOWAS ve Afrika Birliği için geliştirdikleri projelere Türkiye tarafından 30.000 ABD Doları katkı sağlanmıştır. 19-21 Kasım 2014 tarihlerinde Ekvator Ginesi’nin başkenti Malabo’da gerçekleştirilen II. Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi’ne ECOWAS adına Komisyonu Başkan Yardımcısı Dr. Toga Gayewea McIntosh iştirak etmiştir²⁵.

Sonuç

Tüm göstergelerden, dünyadaki herhangi bir alt bölgenin büyümesi ve gelişmesi için ekonomik entegrasyonun gerekli olduğu genel olarak kabul edilmektedir, ancak bu, dünyadaki tüm ekonomilerin öncelik temelinde sürdürülebilir büyüme ve kalkınma deneyimlediği gerçeğine dayanmaktadır. Üretimin doğal kaynaklara dayalı olması. Özünde, serbest piyasa ilkeleri, liberalleşme ve küreselleşme gibi piyasa entegrasyonu teorileri ve stratejileri gelişmiş dünyanın lehine görünmektedir. Bu nedenle, Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu’nda olduğu gibi daha az gelişmiş ülkelerin (LCD’ler) bütünleştirici çabalarını açıklamak için çeşitli bölgesel entegrasyon teorilerinin sınırsız olarak uygulanmasının uygunsuz olabileceği ve herhangi bir girişimde bulunulabileceği tartışmasız bir şekilde tartışılabilir. Aksi takdirde Batılı akademisyenler tarafından bilgi siyasetinin bir parçası olarak görülebilir ve bu açıkça akademik emperyalizme varır. Dolayısıyla burada Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu’nun yalnızca gelişmiş dünya tarafından üretilen

²⁴ O Kufour, *The Institutional Transformation of the Economic Community of West African States*, (Ashgate Publishing, 2006), p.127; Felix Gibert and David C. Large, *The End of the European Era, 1860 to the Present*, 4th ed. (New York: W. W. Norton & Company, Inc., 1991), p.437.

²⁵ K. W. Deutsch, *The Analysis of International Relations*, 3 rd Ed. (New Delhi: Prentice-Hall, 1989), pp.270 – 283.

ürünlerin satışını artırmak için pazar entegrasyonunu teşvik ettiğini ileri sürmek yanlış olmayabilir. Bunun yerine, ekonominin sanayi ve tarım sektörlerinde faaliyet gösteren yerli imalatçıların teşvik edilmesine vurgu yapılmalıdır; çünkü bu, çeşitli Batı Afrika Devletlerinin gerçek büyüme ve kalkınma düzeyini artıracaktır. Sonuç olarak, Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğunun Avrupa Birliği'nin gücü karşısındaki zayıflığının, Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğunu oluşturan ülkeleri rahatsız eden genel ekonomik rahatsızlığın belirtisi olduğu görülmelidir.

Kaynaklar

Olatunde J. C. et al, African International Relations (New York: Longman, 1985), pp.171 – 172.

Juliet Lodge (ed.), The European Community and the Challenge of the Future, 2nd ed. (London: Pinter Publishers, 1995), pp.1 – 34.

Ministry of External Affairs, Nigeria and the ECOWAS Since 1985, p.2; Okolo J. Emeka, “Integrative and Comparative Regionalism: The Economic Community of West African States,” International Organisations, volume 39, no. 1, Winter 1985, p.149.

ECOWAS: Problems and Possibilities, AFRICA, Nov. 1976, at 27.

<https://en.wikipedia.org/wiki/ECOWAS>

Penouil, Le Traitı Lagos de Efface le Clivage entre Pays Francophones et Anglophones, Le Monde Diplomatique, Oct. 1975, at 24.

<https://en.wikipedia.org/wiki/ECOWAS>; E. B. Haas, “The Study of Regional Integration: Reflections on the Joy and Anguish of Pre-theorizing,” in L. N. Lindberg and S. A. Scheingold, Regional Integration: Theory and Research (Massachusetts: Harvard Press, 1971), p.3.

Vincent Wright (1998). ‘The National Co-ordination of European Policy-Making: Negotiating the Quagmire.’ In Jeremy Richardson, ed. European Union: Power and Policy Making. London: Routledge, p. 148-169.

M. M. Ogbeyidi, “Regional Integration: A Theoretical Analysis” in A. Olukoju, A. Lawal and K. Faluyi (eds.) Fundamentals of Economic History (Lagos: First Academic Publishers, 2003), p.362

A. I. Asiwaju, Boundaries and African Integration in Comparative History and Policy Analysis (Lagos: Panaf Publishing, 2003), p.4.

Zack-William (2001). ‘No Democracy, No Development: Reflections on Democracy and Development in Africa.’ Quarterly Journal of the Centre for Democracy and Development (CDD). VOL. 2, No. 5, Journal – March. pp. 4-8.

Ravenhill, J. (2005). ‘Regionalism’. in John Ravenhill, ed., Global Political Economy, Oxford: Oxford

University, pp. 117.

INTERNATIONAL JOURNAL OF EASTERN MEDITERRANEAN STUDIES
REFEREED JOURNAL
ISSN NO: 2980-2350
VOL: 1, ISSUE: 3

Awudu, A. and U. Egger (1992) 'Intraregional Trade in West Africa: Impacts of Ghana's Cocoa Exports and Economic Growth', *Food Policy*, 17: 277-86.

Calvo, Guillermo A., and Allan Drazen, 1998, "Uncertain Duration of Reform: Dynamic Implications," *Macroeconomic Dynamics*, Vol. 2, No. 4, pp. 443-55

<https://saharareporters.com/2023/07/09/we-wont-accept-coup-detat-west-africa-again-tinubu-declares-new-ecowas-chairman>

Dean M. Hanink and J. Henry Owusu (1998): "Has ECOWAS Promoted Trade among Its Members?" *Journal of African Economics*, Volume 7, Number 3, pp. 363-383.

Krueger O 1998: Why Trade Liberalisation is good for growth *The Economic Journal*, Vol. 108, No 450

R.F Oppong, *Relational Issues of Law and Economic Integration in Africa*, Doctoral thesis (University of British Columbia, 2009), p.2.

Sommers, L. and A. Mehretu (1992) 'Trade Patterns and Trends in the African-European Trading Area: Lessons for SubSaharan Africa from the Era of the Lome Accords 1975-1988', *Africa Development*, 18 (2): 5-26.

P.K Kiplagat, 'An Institutional and Structural Model for Successful Economic Integration in Developing Countries', 29 *Texas International Law Journal* (1994), p.50.

UNCTAD (2007): *Regional Cooperation in Trade Logistics, energy and industrial policy*" Trade and Development Report, United Nations, New York and Geneva PP 159-188; S. Bah, 'ECOWAS and the Legitimacy Question: A Normative and Institutional Approach' in D. Zaum (Ed), *Legitimizing International Organizations*, (Oxford: Oxford University Press, 2013), p.90.

Richard Higgott, "The International Political Economy of Regionalism: The Asia-Pacific and Europe," compared in W. D. Coleman and G. R. D. Underhill (eds.), *Regionalism and Global Economic Integration* (London: Routledge, 1998), p. 42.

O Kufour, *The Institutional Transformation of the Economic Community of West African States*, (Ashgate Publishing, 2006), p.127; Felix Gibert and David C. Large, *The End of the European Era, 1860 to the Present*, 4th ed. (New York: W. W. Norton & Company, Inc., 1991), p.437.

K. W. Deutsch, *The Analysis of International Relations*, 3 rd Ed. (New Delhi: Prentice-Hall, 1989), pp.270 – 283.